

Advocaten kunnen in ethisch netelige situaties belanden. Hoe gaan ze dan te werk? Hoe denken ze over hun normen en waarden? Hertoghs: 'Ik oordeel niet graag als ik niet alle achtergronden ken. En al je ze kent, schuilt er altijd wel weer wat goeds in iemand.'

Daniela Hooghiemstra
journalist

Mr. J.J.M. Hertoghs (56; beëdigd 1970; getrouwd; twee kinderen) bewerkstelligde de vrijspraak in de zaak tegen Feijenoord-voorzitter Jorien van den Herik.

Wat vond u tot dusver uw belangrijkste zaak?

Mijn eerste strafzaak in 1970. Mijn cliënt werd schuld aan een verkeersongeval verweten. Hij had alle schijn tegen. Na een eerste persoonlijk contact raakte ik gloeiend van zijn onschuld overtuigd. Dagen en nachten ploeterde ik op deze zaak. Er bleek advocatenbloed in mij te bruisen. Nog voel ik de spanning voor de zitting en het vonnis: vrijspraak!

Wat is uw religie?

Geboren en getogen in het Brabantse zuiden, proefde ik van jongsaf aan het Rijke Roomse leven. Daarbij gaat het vooral om een 'lifestyle'. Toen ik hoorde dat Sinterklaas niet bestond, ben ik dat feest toch met veel plezier blijven vieren. Zo is het met mijn katholieke geloof ook: het gaat mij vooral om de cultuur en de emotie die eraan vastzitten.

Stelt u zich voor- en nadat u handelt, terugkerende morele vragen?

Contemplatie vind ik leuk, maar ik ben er niet in depressiviteit mee bezig. Rustig eens omkijken en je afvragen: wat leer ik hiervan, is nuttig. Maar te lang na-eieren over besluiten is niet mijn stijl. De begrippen goed en slecht zijn vloeibaar. Een katholiek mag niet zondigen, maar gebeurt het onverhoopt toch, dan is dat geen eeuwige schande. Niemand is volmaakt en er is altijd nog de biecht. Je ziet deze filosofie overigens terug in het fiscaal recht: als je na belastingfraude vrijwillig tot inkeer komt, word je gevrijwaard van vervolging.

Betrapt u zich vaak op onvolkomenheden?

Mijn sterke punten: zakelijkheid, rationali-

'De wet vertolkt vaak de waan van de dag'

foto: Jos van Gurp/BN de Stem

teit en efficiency hebben hun zwakke tegenhanger: ongeduld, kort aan de kar en soms te weinig tijd voor mensen. Maar om nu te zeggen dat ik mijzelf daarop afreken, nee. Florence Nightingale verzorgde de zieken, ik ga liever in het bestuur zitten van dat ziekenhuis. Die ziekenverzorgster vind ik beter dan mijzelf, maar van het feit dat je mij niet met gehandicapten op stap ziet gaan, kan ik ook weer niet wakker liggen. Ik kan in de spiegel kijken en zeggen: 'ik heb in huis wat ik in huis heb' en met de jaren valt het mij steeds gemakkelijker om mij neer te leggen bij wie ik ben.

Voelt u zich vaak schuldig?

Zelden. Als je veel doet en je stinkende best doet, zul je de plank best eens misslaan. Dat moet je zowel zien te vermijden als relativeren. Normen en waarden zijn veranderlijk. Oh tempora, oh mores!

Bent u veel tijd kwijt met het recenseren van uw eigen gedrag?

Een mens heeft bij leven de nodige dooie momenten, waarin hij er lustig op los kan mijmeren. Bijvoorbeeld in bed, 's morgens onder de douche, tijdens een saai autorit of

in de wachtkamer van de tandarts. Ideale reflectiekansen, waarvan ik veelvuldig gebruikmaak.

Welk historisch figuur vertegenwoordigt in uw ogen het hoogst denkbare morele gehalte?

Het ligt voor de hand J.C. te noemen, maar die staat te ver van mijn bed. Dichter bij huis denk ik toch eerder aan mijn ouders. Imperfect, maar geneigd tot het goede. Verder geldt misschien: hoe hoger het moreel gehalte hoe minder in the picture. De president van Amerika zal voor mij daarom niet gauw in aanmerking komen.

En het laagst denkbare?

De duivel of anders zijn advocaat.

Komt u wel eens iemand tegen die u aan de duivel (of zijn advocaat) doet denken?

Nee. Ik oordeel niet graag als ik niet alle achtergronden ken. En al je ze kent, schuilt er altijd wel weer wat goeds in iemand. Ik had een keer een cliënte met dertien kinderen van verschillende mannen. Van de laatste man, die thuis voor die kinderen zorgde terwijl zij werkte, wilde ze scheiden. Maar ze wilde geen alimentatie betalen. Ik heb haar uitgelegd dat het zo niet werkte en toen hebben

‘Als je veel doet, en je doet stinkende best, zul je de plank best eens mislaan’

wij afscheid van elkaar genomen. Dat was een praktisch besluit. Aan een moreel oordeel kwam ik niet eens toe.

Met welke regels bent u opgevoed?

Zuinig zijn op schaarse zaken. Deuren dicht achter je rug, licht uit waar je niet bent en ‘kruimeltjes zijn ook brood’. De consumptie en welvaartsmaatschappij waren nog niet in beeld. Het kan tegenwoordig niet op, terwijl ik nog in mijn hoofd heb: is dat telefoontje plegen wel nodig? Ik trek die zuinigheid niet in de sfeer van moraal, dat zou calvinistisch zijn. Ik heb niets tegen de goede dingen des levens, maar vraag mij toch regelmatig af waar al die consumptie toe leidt. Gewoon omdat het niet goed is voor een mens om zich de hele dag vol te proppen. Het katholicisme kent niet voor niets ook de vastenperiode.

Heeft u respect voor uw vader en moeder?

Het waren fijne mensen, die helaas allebei te jong zijn overleden. In dit respect deelt ook mijn stiefmoeder, die onlangs 70 werd. Een schat van een mens.

Vindt u overspel een zonde?

Als jurist vraag ik eerst naar de context. Goed overspel wordt in de sport juist hoog gewaardeerd. Als het gaat om relaties gaat het primair om trouw. Ontrouw zonder overspel lijkt me een grotere zonde dan het omgekeerde. Schrijfster Heleen van Royen heeft pas een lans gebroken voor het idee dat een huwelijk meer is dan alleen seks. Steun en loyaliteit aan elkaar vind ik belangrijker dan een keer-tje overspelig zijn. Als het voor de een niks voorstelt, terwijl het de ander leed berokkent, moet je het vooral niet vertellen. Nee, dat noem ik geen bedrog. Alles is betrekkelijk, en zelfs dat is weer betrekkelijk.

Door wie laat u zich de wet voorschrijven?

Vooraf door mijn innerlijk geweten. Voor een hogere macht ben ik niet zo gevoelig. In de wetgeving tref je die hogere macht ook niet vanzelfsprekend aan. Vandaag mag je 100 rijden, morgen 120. De wet vertolkt vaak de waan van de dag. Als je ziet in hoeveel bochten rechters zich moeten wringen om uitspraken te doen over handel met voorkennis op de beurs, kun je toch niet spreken van heldere normstelling. In het algemeen kun je beter je eigen geweten volgen. Je hebt mensen die een nacht lang voor een defect verkeerslicht gaan staan wachten. Ik ben de eerste die dan doorrijdt.

Betrapt u zich wel eens op luiheid?

Nee, wat moet dat, ook al heb je daar even geen zin in.

Betrapt u zich wel eens op een teveel aan daadkracht?

Het zou wel eens wat minder kunnen. Dat geldt echter nooit voor de verantwoordelijkheden die je al hebt aanvaard.

Hoe vaak raakt u door uw werk persoonlijk in gewetensnood?

Zelden tot nooit. Ik doe alleen waar ik in gemoede van ben overtuigd.

Welke zaken weigert u?

Ik help niet mee om fraude te verbergen en ik laat mij niet door cliënten vertellen hoe ik een zaak moet doen. Je hebt wel mensen die denken dat ze een advocaat even op pad kunnen sturen met een envelop met inhoud. Ik heb daar niet eens een moreel oordeel over, maar ik doe het gewoon niet omdat ik de dingen die ik doe aan mijzelf moet kunnen uitleggen. Zodra ik twijfel of ik dat kan, laat ik het. Als je voor die morele dilemma's geen intuïtie hebt, ben je in mijn ogen reddeloos verloren. Je moet ook niet denken dat biechten dan de oplossing is. In de beroepsuitoefening ben ik strenger dan in mijn persoonlijk leven.

Welke zaak heeft u tot dusver persoonlijk het meest aangegrepen?

Als een belang vermorzeld dreigt te worden door onrecht of onbegrip, neig ik ertoe op de bres te springen. Moet ik kiezen tussen David en Goliath dan zal ik doorgaans zijn voor de eerste. Het is ook geen toeval dat ik vaak optreed tegen de overheid. Als een ondernemer verdwaalt in de regelgeving, kan hij ongelofelijk hard op de vingers worden getikt. Die ‘disequality of arms’ grijpt mij altijd aan.

Vindt u dat u door advocaat te zijn, een goed doel dient?

Het zou beter zijn als mensen en autoriteiten hun problemen naar redelijkheid onderling zouden klaren. Zolang dat niet het geval is, doet de advocaat goede zaken in alle betekenissen des woords.

U kunt een gevaarlijke moordenaar/grote beursfraudeur/illegale giflozer/terrorist vrij krijgen door een vormfout. Aarzelt u?

Nee, geen moment. Het is van meer belang dat het recht juist en zorgvuldig wordt toegepast.

Kunt u zich situaties voorstellen waarin u uw beroepsgeheim moet schenden?

Jawel, maar slechts in hoogst uitzonderlijke gevallen. Ook hier geldt ‘In dubis abstine!’
Liegt u wel eens?

Dat mag geen naam hebben.

Kunt u bevriend zijn met iemand die met voorkennis heeft gehandeld in aandelen? Met iemand die heeft gestolen? Met iemand die een moord heeft gepleegd?

Als ik alleen bevriend zou mogen zijn met volmaakte mensen, hield ik er niet één over.

Omdat u zo'n goed advocaat bent, nodigt koningin Beatrix u uit voor een intiem diner. Ook Jorge

Zorreguieta staat op de gastenlijst. Wat doet u?

Ik ga.

Ex-generaal Videla staat op de gastenlijst.

Ik ga, maar vraag vooraf naar de tafelschikking.

Was de aanval van de VS op Irak in uw ogen moreel verdedigbaar?

Voorzover ik de feiten ken, niet. In het algemeen ben ik geen voorstander van omkering van de bewijslast. Dat geldt ook voor Saddam H. te B. De ellende van de oorlog voor veel onschuldigen is niet licht te rechtvaardigen.

Had u, in de plaats van de rechter, Volkert van der G. levenslang gegeven?

Zoals gezegd heb ik vrede met mijn beroep als advocaat: onverhopen partijdig en doelgericht. Het rechterschap heb ik nooit geambieerd. In teamsport maakte ik ook altijd al liever de goals dan dat ik voor scheidsrechter speelde. Het zit niet in mij om iemand te veroordelen, terwijl ik vind dat een rechtssysteem daar uiteindelijk wel in moet slagen en het rechterlijk oordeel dus moet worden gerespecteerd. Ik ben geen type voor bonje met de scheidsrechter. ●

Ethisch peil: 7

Het morele kader van Hertoghs kenmerkt zich door het principe van de deelbare werkelijkheid. In het verbod zit de mogelijkheid op overtreding verdisconteerd.

‘Mocht onverhoopt... dan...’ Eigen kompas en respect voor hoger gezag gaan zo moeiteloos samen. Moreel zwak is dat Hertoghs niet hard oordeelt over zichzelf, moreel sterk is dat hij dat ook niet doet jegens anderen. Hij lijkt schijnbaar onverzoenlijke tegenstellingen aardig te kunnen hantieren. Daarom komt hij op een zeven.